

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΖΟΝΤΑΣ ΗΜΕΡΕΣ ΜΝΗΜΗΣ ΤΟΥ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ

Προτάσεις για εκπαιδευτικούς

Κείμενα από τις ιστοσελίδες
<http://www.yadvashem.org/> και <http://www.osce.org/odihhr/>

Σεπτέμβριος 2006

ΕΒΡΑΪΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΖΟΝΤΑΣ ΗΜΕΡΕΣ ΜΝΗΜΗΣ ΤΟΥ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ

Προτάσεις για εκπαιδευτικούς

Σεπτέμβριος 2006

Εισαγωγή

Αυτές οι οδηγίες για την προετοιμασία Ημερών Μνήμης του Ολοκαυτώματος έχουν σχεδιαστεί για εκπαιδευτικούς που εργάζονται με παιδιά γυμνασίου και λυκείου στις χώρες οι οποίες συμμετέχουν στον Οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (OSCE) και περιέχουν προτάσεις για το πώς να σχεδιάσετε αναμνηστικές εκδηλώσεις σε συνάρτηση με τις ετήσιες Ημέρες Μνήμης του Ολοκαυτώματος.

Ο OSCE είναι ο μεγαλύτερος πανευρωπαϊκός οργανισμός για την ασφάλεια, με 55 χώρες-μέλη από την Ευρώπη, τη Β. Αμερική, την Κεντρική Ασία και τον Καύκασο. Το **Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ODIHR)** του οργανισμού είναι ένα από τα πολλά θεσμικά όργανα τα οποία έχουν δημιουργηθεί τόσο για την προώθηση όσο και για την υποστήριξη της εφαρμογής δεσμεύσεων (τις οποίες τα μέλη του έχουν αναλάβει) στους τομείς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των βασικών ελευθεριών, της δημοκρατίας και της εφαρμογής των νόμων. Όσον αφορά την παρουσία του αντισημιτισμού και την αναβίωσή του σε περιοχές του OSCE τα τελευταία χρόνια, ο OSCE έχει επανειλημμένα διατυπώσει την ευθύνη που έχουν οι χώρες-μέλη για την προώθηση της ανεξιθρησκίας και την κατάργηση των διακρίσεων, την καταπολέμηση του αντισημιτισμού και την ενίσχυση των δραστηριοτήτων τους στον τομέα της εκπαίδευσης για το Ολοκαύτωμα. Από το 2003, πολλά συνέδρια του OSCE για τον αντισημιτισμό και τον πόλεμο κατά του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και των διακρίσεων έχουν διατυπώσει νέες και λεπτομερείς δεσμεύσεις στους τομείς αυτούς.

Μετά το Συνέδριο του OSCE για τον Αντισημιτισμό και Άλλες Μορφές Μισαλλοδοξίας, το οποίο έγινε στην Κόρδοβα της Ισπανίας το 2005, οργανώθηκε σχετική μετασυνεδριακή συνάντηση την ίδια χρονιά, στην οποία έλαβαν μέρος εμπειρογνώμονες αντιπρόσωποι δώδεκα χωρών-μελών. Η συνάντηση έγινε στο Ινστιτούτο Γιαντ Βασσέμ της Ιερουσαλήμ, με σκοπό τη διαμόρφωση των οδηγιών τις οποίες έχετε στα χέρια σας. Η συνεδρίαση των εμπειρογνομόνων χρηματοδοτήθηκε γενναιόδωρα από το *Πρόγραμμα Διεθνών Σπουδών για το Ολοκαύτωμα* του Ινστιτούτου Άσπερ, στην πόλη Γουίνιπεγκ του Καναδά, ενώ οι οδηγίες διαμορφώθηκαν με την υποστήριξη της Γερμανικής κυβέρνησης.

Το **Γιαντ Βασσέμ** (Yad Vashem), το *Ίδρυμα για τη Μνήμη των Μαρτύρων και Ηρώων του Ολοκαυτώματος* ιδρύθηκε το 1953 με πράξη του Ισραηλινού Κοινοβουλίου. Το όνομά του προέρχεται από ένα απόσπασμα της Παλαιάς Διαθήκης (Ησαΐας, Κεφάλαιο ΝΣΤ', Στίχος 5): «δώσω αυτοίς εν τω οίκω μου και εν τω τείχει μου τόπον ονομαστόν [...] όνομα αιώνιον (yad vashem) δώσω αυτοίς και ουκ εκλείψει.» Με έδρα την Ιερουσαλήμ, το Γιαντ Βασσέμ έχει αναλάβει την τεκμηρίωση της ιστορίας του Εβραϊκού λαού κατά τη διάρκεια του Ολοκαυτώματος, τη διατήρηση της μνήμης και της ιστορίας του καθενός από τα έξι εκατομμύρια θύματα, και τη μεταβίβαση της κληρονομιάς του Ολοκαυτώματος στις επερχόμενες γενιές. Για το σκοπό αυτό διαθέτει τεράστια αρχεία, εκτεταμένη βιβλιοθήκη, ίδρυμα ερευνών, διεθνή σχολή και νέα μουσεία.

Περίληψη των οδηγιών

- Οι Ημέρες Μνήμης του Ολοκαυτώματος διεθνώς
- Μεθοδολογικές αρχές
- Στόχοι και μαθησιακά αποτελέσματα
- Πρακτικές εκπαιδευτικές στρατηγικές
- Παράρτημα Ι. Πρόσθετες παραπομπές και επιπλέον πληροφορίες
- Παράρτημα ΙΙ. Η Μνήμη του Ολοκαυτώματος στις χώρες-μέλη του OSCE

Παιδαγωγικές οδηγίες όσον αφορά τρόπους προσέγγισης της εκπαίδευσης για το Ολοκαύτωμα γενικώς, μπορούν να βρεθούν επίσης στις ιστοσελίδες που παρατίθενται στο τέλος αυτού του κειμένου.

Οι Ημέρες Μνήμης του Ολοκαυτώματος διεθνώς

«Το Ολοκαύτωμα ήταν η συστηματική, γραφειοκρατική και χρηματοδοτούμενη από το κράτος δίωξη και δολοφονία περίπου έξι εκατομμυρίων Εβραίων από το Ναζιστικό καθεστώς και όσους συνεργάστηκαν με αυτό. «Ολοκαύτωμα» είναι μια Ελληνική λέξη, η οποία αρχικά σήμαινε «θυσία στην πυρά». Οι Ναζιστές, οι οποίοι πήραν την εξουσία στη Γερμανία τον Ιανουάριο του 1933, πίστευαν ότι οι Γερμανοί ήταν «φυλετικά ανώτεροι» και ότι οι Εβραίοι ήταν «όντα που δεν άξιζε να ζουν». Κατά τη διάρκεια του Ολοκαυτώματος, οι Ναζιστές καταδίωξαν και άλλες κοινωνικές ομάδες, τις οποίες θεωρούσαν «φυλετικά κατώτερες»: Ρομά και Σίντι¹ (Τσιγγάνους), ανάπηρους, και ορισμένα Σλαβικά έθνη (Πολωνούς, Ρώσους και άλλους). Άλλες ομάδες διώχθηκαν λόγω των πολιτικών τους πεποιθήσεων ή της συμπεριφοράς τους, όπως Κομμουνιστές, Σοσιαλιστές, Μάρτυρες του Ιεχωβά και ομοφυλόφιλοι».

Μουσείο Μνήμης του Ολοκαυτώματος, ΗΠΑ

Τον Ιανουάριο του 2000, 46 κυβερνήσεις, συμπεριλαμβανομένων των 41 χωρών-μελών του OSCE, υπέγραψαν τη Διακήρυξη του Διεθνούς Φόρουμ της Στοκχόλμης για το Ολοκαύτωμα, σημειώνοντας ότι «Το Ολοκαύτωμα² έθεσε υπό αμφισβήτηση τις βάσεις του πολιτισμού. Ο πρωτοφανής χαρακτήρας του Ολοκαυτώματος θα φέρει πάντα ένα νόημα παγκόσμιας σημασίας. Μετά από [περισσότερο από] μισό αιώνα, παραμένει ένα γεγονός τόσο πρόσφατο, ώστε να έχουμε στη διάθεσή μας μαρτυρίες επιζώντων για τη φρίκη που έπληξε τον Εβραϊκό λαό. Τα τρομερά μαρτύρια που υπέστησαν πολλά εκατομμύρια άλλα θύματα των Ναζί έχουν αφήσει άσβηστα σημάδια σε όλη την Ευρώπη. [...] Αναλαμβάνουμε όλοι τη δέσμευση να διαιωνίζουμε τη μνήμη του Ολοκαυτώματος και να τιμούμε όσους αντιστάθηκαν σε αυτό. Ενθαρρύνουμε κατάλληλες μορφές μνήμης του Ολοκαυτώματος στις χώρες μας, στις οποίες θα περιλαμβάνεται και μια ετήσια Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος.

Σε κάποιες χώρες οι Ημέρες Μνήμης του Ολοκαυτώματος αποτελούν ένα σχετικά νέο φαινόμενο, ενώ σε άλλες αποτελούν από χρόνια καθιερωμένη παράδοση. Πολλές κυβερνήσεις έχουν θεσμοθετήσει και οργανώσει επίσημες τελετές και ειδικές κοινοβουλευτικές συνεδρίες προς τιμήν της μέρας αυτής, οι οποίες έχουν λάβει ευρεία κάλυψη από τοπικά, εθνικά και διεθνή μέσα μαζικής ενημέρωσης.

¹ Σ.τ.Μ.: Τα ονόματα με τα οποία αυτοπροσδιορίζονται οι δύο βασικότερες από τις φυλές στις οποίες χωρίζονται οι Τσιγγάνοι της Ευρώπης. Οι Σίντι βρίσκονται κυρίως στη Γερμανία και Δ. Ευρώπη, ενώ οι Ρομά στην Αυστρία, την Α. Ευρώπη και τα Βαλκάνια.

² Σ.τ.Μ.: Γνωστό στη διεθνή βιβλιογραφία με τον Εβραϊκό όρο Shoah (Σσοά) που σημαίνει Καταστροφή.

Βαρσοβία, Πολωνία:
Μεταπολεμική Πορεία Μνήμης
προς τιμήν των θυμάτων του
Ολοκαυτώματος (πηγή: Γιαντ
Βασσέμ)

Τον Οκτώβριο του 2002, οι Υπουργοί Παιδείας των χωρών-μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης ενέκριναν ψήφισμα, σύμφωνα με το οποίο ορίζεται μια μέρα για τη Μνήμη του Ολοκαυτώματος, η οποία θα τηρείται σε όλα τα σχολεία των χωρών τους.³ Επιπλέον, το Νοέμβριο του 2005, κατά τη διάρκεια της εξηκοστής γενικής συνέλευσης των αντιπροσώπων, τα Ηνωμένα Έθνη αποφάσισαν να ορίσουν την 27^η Ιανουαρίου ως διεθνή μέρα μνήμης προς τιμή των θυμάτων του Ολοκαυτώματος και προέτρεψαν τις χώρες-μέλη του οργανισμού να αναπτύξουν εκπαιδευτικά προγράμματα που θα μεταφέρουν τη μνήμη αυτής της τραγωδίας στις επερχόμενες γενεές⁴.

Κατάθεση στεφάνου στον «Τοίχο του Θανάτου» στην αυλή του Μπλοκ 11 στο Άουσβιτς I-Stammlager. Παρίστανται αντιπροσωπείες νεολαίων και οι Υπουργοί Παιδείας των 48 χωρών-μελών του Ευρωπαϊκού Πολιτιστικού Συνεδρίου που συμμετείχαν στο διεθνές σεμινάριο «Διδασκαλία της Μνήμης μέσω της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» που έγινε στην Κρακοβία και το στρατόπεδο Άουσβιτς-Μπίρκεναου στην Πολωνία, στις 4-6 Μαΐου 2005. (πηγή: ICEAH, Κρατικό Μουσείο Άουσβιτς-Μπίρκεναου)

Τα τελευταία χρόνια, ο OSCE δίνει έμφαση στην προώθηση της μνήμης του Ολοκαυτώματος και την καταπολέμηση του σύγχρονου αντισημιτισμού. Οι χώρες-μέλη του OSCE έχουν δεσμευτεί να τηρούν τη μνήμη του Ολοκαυτώματος, σύμφωνα με την απόφαση που λήφθηκε στο τέλος ενός συνεδρίου για τον Αντισημιτισμό, τον Απρίλιο του 2004 στο Βερολίνο.

³ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την απόφαση αυτή και άλλα ζητήματα σχετικά με τις εκδηλώσεις μνήμης για το Ολοκαύτωμα στην Ευρώπη, βλ. <http://www.coe.int>.

⁴ Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. <http://www.un.org>.

Τριανταμία από τις 55 χώρες-μέλη του OSCE έχουν καθιερώσει μια μέρα μνήμης του Ολοκαυτώματος⁵. Οι χώρες Αλβανία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Δημοκρατία της Τσεχίας, Ελβετία, Ελλάδα, Εσθονία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Κροατία, Λιχτενστάιν, Νορβηγία, Σουηδία και Φινλανδία έχουν ψηφίσει νομοθετικές διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες κάθε χρόνο, την 27^η Ιανουαρίου (ημέρα απελευθέρωσης του στρατοπέδου Άουσβιτς-Μπίρκεναου) θα διοργανώνονται ειδικές εκδηλώσεις μνήμης για τα θύματα του Ολοκαυτώματος.

Για παράδειγμα, στο Ηνωμένο Βασίλειο, στις 27 Ιανουαρίου κάθε χρόνου, Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος, οργανώνεται σχετική εκδήλωση σε εθνικό επίπεδο, στην οποία συμμετέχουν δημόσια πρόσωπα, επιζώντες του Ολοκαυτώματος και άλλες σημαντικές προσωπικότητες. Αντίστοιχες εκδηλώσεις τοπικού βελγνεκούς διοργανώνονται σε πόλεις όλης της χώρας. Ενθαρρύνονται επίσης μικρότερες εκδηλώσεις σε κοινοτικό επίπεδο, οι οποίες διοργανώνονται από εκκλησιαστικούς συλλόγους, οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σχολεία, πανεπιστήμια και δημοτικά συμβούλια, είτε μόνο για τα μέλη τους είτε ανοιχτές στο ευρύτερο κοινό. Το Βρετανικό Υπουργείο Εσωτερικών υποστηρίζει αυτές τις πρωτοβουλίες παρέχοντας χρηματοδότηση και πακέτα πληροφοριακού υλικού. Επιπλέον, το Βρετανικό Τμήμα Εκπαίδευσης και Δεξιοτήτων παράγει έντυπο και Διαδικτυακό υλικό για τις Ημέρες Μνήμης του Ολοκαυτώματος.

Στις 27 Ιανουαρίου 2005, το Κεντρικό Ουκρανικό Ίδρυμα για το Ολοκαύτωμα «Τκούμα» διοργάνωσε μια εκδήλωση που ονομάστηκε «Μαραθώνιος Μνήμης», και στόχο είχε να προωθήσει την ενημέρωση για το Ολοκαύτωμα σε δεκάδες Ουκρανικές πόλεις και κομοπόλεις. Οι δραστηριότητες περιλάμβαναν απονομή βραβείων σε μαθητές οι οποίοι έλαβαν μέρος σε ένα διαγωνισμό για το Ολοκαύτωμα, «Πορείες των Επιζώντων» σε χώρους στους οποίους έλαβαν χώρα γεγονότα σχετικά με το Ολοκαύτωμα, συζητήσεις στρογγυλής τραπέζης με μαθητές και γνωστά δημόσια πρόσωπα, και συνεντεύξεις τύπου με αντιπροσώπους διεθνών και τοπικών Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, όλα επ' ευκαιρία των εκδηλώσεων για τη συμπλήρωση 60 χρόνων από την απελευθέρωση του στρατοπέδου Άουσβιτς-Μπίρκεναου. Στην Οδησό, οι εκδηλώσεις περιλάμβαναν λογοτεχνικές και καλλιτεχνικές παρουσιάσεις σε συνδυασμό με ιστορίες του Έλι Βίζελ (Elie Wiesel), του Νομπελίστα που επέζησε από το Ολοκαύτωμα. Στις εκδηλώσεις αυτές συμμετείχαν κρατικοί λειτουργοί από όλα τα μέρη της χώρας.

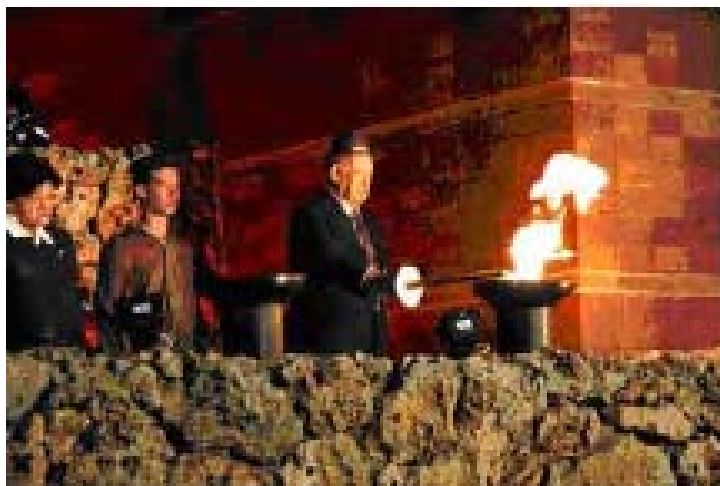

Παράσταση από τη χορευτική ομάδα Zaporozhye JCC, μέρος των εκδηλώσεων του Μαραθώνιου Μνήμης, Ουκρανία 2005, Τκούμα (Κεντρικό Ουκρανικό Ίδρυμα για το Ολοκαύτωμα)

⁵ Πίνακας των επίσημων Ημερών Μνήμης του Ολοκαυτώματος σε όλες τις χώρες-μέλη του OSCE παρατίθεται στο Παράρτημα II.

Οι χώρες Αυστρία, Βουλγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία, Πολωνία, Ρουμανία, Σερβία, Σλοβακία και Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας έχουν θεσπίσει Ημέρες Μνήμης του Ολοκαυτώματος με βάση συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα που έλαβαν χώρα εντός των συνόρων τους κατά τη διάρκεια του Ολοκαυτώματος. Για παράδειγμα, η Ουγγαρία τιμά τη 16^η Απριλίου, την ημερομηνία κατά την οποία δημιουργήθηκε το πρώτο γκέττο στο Μούνκατς, ενώ η Λιθουανία έχει επιλέξει την 23^η Σεπτεμβρίου, σε ανάμνηση της δολοφονίας των τελευταίων Εβραίων του απέμεναν στο γκέττο της πρωτεύουσας Βίλνιους το 1943.

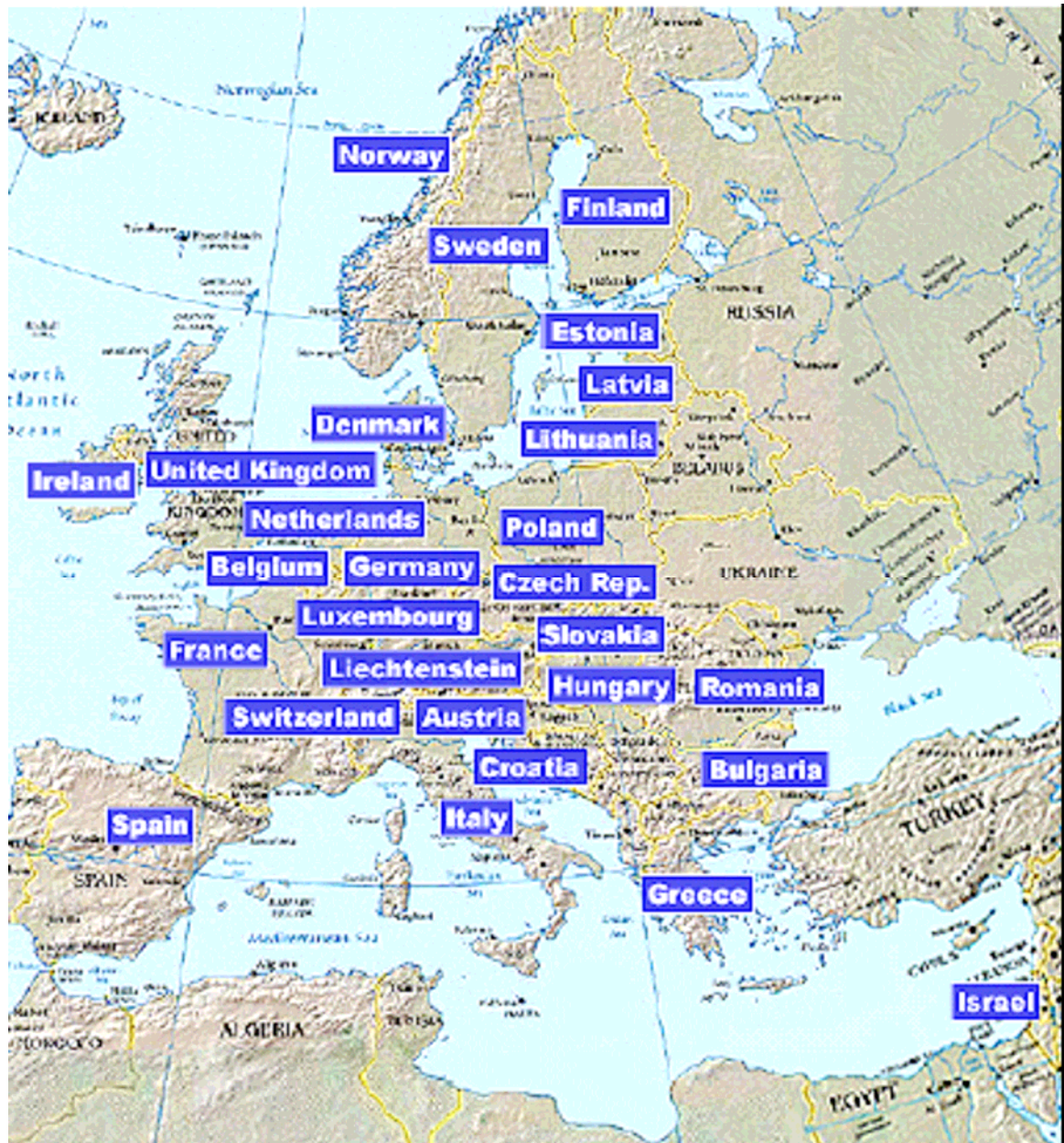
Ο Καναδάς και οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν επιλέξει ημερομηνίες που σχετίζονται με τη Γιομ ΧαΣοά. Γιομ ΧαΣοά Βε-Χεγκεβουρά στα Εβραϊκά σημαίνει «Ημέρα Μνήμης Μαρτύρων και Ηρώων του Ολοκαυτώματος» και ξεκινά με τη δύση του ήλιου την 27^η του μήνα Νισάν του Εβραϊκού ημερολογίου. Η Γιομ ΧαΣοά καθιερώθηκε το 1951 με νόμο της Ισραηλινής κυβέρνησης, σε ανάμνηση της έναρξης της Εξέγερσης στο Γκέττο της Βαρσοβίας το 1943. Συριγμός σειρήνας διάρκειας δύο λεπτών ακούγεται σε όλη τη χώρα σε ανάμνηση των θυμάτων, ενώ χώροι διασκέδασης, όπως θέατρα, αίθουσες χορού, εστιατόρια και καφενεία είναι κλειστά όλη τη μέρα. Η ημέρα τιμάται παγκοσμίως από κάθε Εβραίο και Εβραϊκή κοινότητα.

Ο Γιερακμιγιέλ Φέλζενσταϊν ανάβει πυρσό κατά τη διάρκεια τελετής για την Ημέρα Μνήμης Μαρτύρων και Ηρώων του Ολοκαυτώματος, 4 Μαΐου 2005 Γραντ Βασσέι

Πολλές κοινότητες έχουν μακρόχρονη παράδοση εκδηλώσεων μνήμης για διάφορα γεγονότα του Ολοκαυτώματος και του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου. Μια Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος δεν πρέπει να αγνοεί ή να αντικαθιστά καθιερωμένες εκδηλώσεις μνήμης· αντίθετα, θα πρέπει να προσδίδει περισσότερο βάθος στο νόημα και τη σημασία που αυτές ήδη έχουν για την εκάστοτε κοινότητα.

Εκπαιδευτικοί που ζουν σε χώρες οι οποίες δεν έχουν θεσπίσει συγκεκριμένη Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος, μπορούν να αναλάβουν την πρωτοβουλία να ξεκινήσουν με τους μαθητές τους ένα πρόγραμμα ιστορικής έρευνας για το Ολοκαύτωμα, ιδιαίτερα όσον αφορά τα γεγονότα που συνέβησαν στη δική τους χώρα κατά τη διάρκεια του Ολοκαυτώματος.

Κάνοντας κλικ πάνω στο όνομα κάθε χώρας μπορείτε να δείτε λεπτομέρειες για τις εκδηλώσεις μνήμης για το Ολοκαύτωμα. Αυτός ο δια-δραστικός χάρτης είναι επίσης διαθέσιμος στην ιστοσελίδα <http://www1.yadvashem.org/education/ceremonies/liberation/map/map.html>. (Γιαντ Βασσέμ).

II. Μεθοδολογικές αρχές

Οι εκδηλώσεις μνήμης δεν είναι δυνατόν και δεν πρέπει να αντικαθιστούν τη μελέτη των γεγονότων του παρελθόντος. Άλλωστε, η επισταμένη μελέτη ενός θέματος – η οποία περιλαμβάνει μια ενεργητική μαθησιακή διαδικασία, ενταγμένη στο διδακτικό πρόγραμμα της σχολικής τάξης – διαφέρει ριζικά από μια αναμνηστική εκδήλωση για ορισμένα ιστορικά γεγονότα, η οποία γίνεται μια φορά το χρόνο. Οι εκδηλώσεις μνήμης, όπως μουσικές εκδηλώσεις, ή αναγνώσεις κειμένων ή ονομάτων θυμάτων, έχουν περιορισμένο βεληνεκές, ακόμα και όταν επαναλαμβάνονται σε ετήσια βάση.

Προτείνουμε ιδιαίτερα την οργάνωση δραστηριοτήτων οι οποίες εστιάζουν στις ιστορίες αληθινών προσώπων, των οποίων τα ονόματα ή τα πρόσωπα είτε έχουν ήδη αναγνωριστεί (π.χ. Εβραίοι κάτοικοι μιας πόλης ή γειτονιάς, οι δάσκαλοι ή μαθητές ενός σχολείου) είτε μπορούν να ανακαλυφθούν μέσω σχετικής έρευνας.

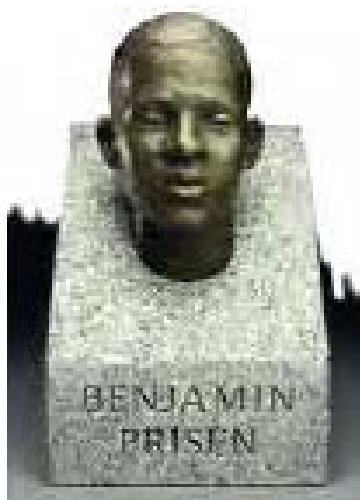
Δίνοντας έμφαση στα πρόσωπα, τα ονόματα και την καθημερινή ζωή των θυμάτων του Ολοκαυτώματος προσδίδουμε την απαιτούμενη αξιοπρέπεια σε όλους όσους δολοφονήθηκαν. Παρουσιάζοντας τα θύματα όχι ως στατιστικές των θαλάμων αερίων και των μαζικών τάφων, αλλά ως ανθρώπινα όντα που ανήκαν σε κοινότητες με μακριά παράδοση, οι δάσκαλοι μπορούν να δώσουν στους μαθητές τους μια ιδέα για το πολύ-πολιτισμικό ψηφιδωτό που σχημάτιζαν οι Εβραϊκές Κοινότητες στην Ευρώπη του μεσοπολέμου.

Η Αίθουσα των Ονομάτων, τμήμα του Νέου Μουσείου της Ιστορίας του Ολοκαυτώματος στο Γιαντ Βασσέμ. Στην προσπάθειά του να εκπληρώσει την αποστολή του να διατηρήσει τη μνήμη και την κληρονομιά κάθε Εβραίου που πέθανε στα χέρια των Εθνικοσοσιαλιστών και των συνεργατών τους, το Γιαντ Βασσέμ συλλέγει «Σελίδες Μαρτυριών» από τα μέσα της δεκαετίας του '50. Οι Μαρτυρίες αυτές, που έχουν κατατεθεί από επιζώντες ή συγγενείς και φίλους των θυμάτων, φυλάσσονται ως διαχρονικά μνημεία στην Αίθουσα των Ονομάτων στο Γιαντ Βασσέμ στην Ιερουσαλήμ. (Αρντόν Μπαρ Χαμά, Γιαντ Βασσέμ).

Οι διδάσκοντες θα πρέπει να ενθαρρύνουν τους μαθητές τους να επιδεικνύουν προσωπική πρωτοβουλία και υπευθυνότητα μέσω της συμμετοχής τους στη διοργάνωση αναμνηστικών εκδηλώσεων κατάλληλων για την ηλικία τους, οι οποίες θα συνδυάζουν στοιχεία από διαφορετικούς μαθησιακούς τομείς, όπως μουσική, θέατρο, ιστορία, θεολογία, φιλοσοφία κ.ά. Συνιστούμε ιδιαίτερα δραστηριότητες όπως τη διοργάνωση θεατρικών δρώμενων, την ανάγνωση ονομάτων θυμάτων ή κειμένων τους (π.χ. ημερολόγια), την ανάληψη πρωτοβουλιών από τους μαθητές για την επίσκεψη σχετικών ιστορικών χώρων, ή εκθέσεων και άλλα παρόμοια προγράμματα.

Οι Ημέρες Μνήμης του Ολοκαυτώματος μπορούν επίσης να λειτουργήσουν ως αφορμή ώστε ολόκληρη η σχολική κοινότητα να αποκομίσει μια σημαντική μαθησιακή εμπειρία. Με έναυσμα τη συγκεκριμένη μέρα, οι διοικητικοί υπάλληλοι του σχολείου, οι διδάσκοντες και οι μαθητές μπορεί να θελήσετε να διερευνήσετε και να στοχαστείτε πάνω σε εκδηλώσεις ξενοφοβίας, ρατσισμού και αντισημιτισμού που συνέβησαν κοντά στο σχολικό περιβάλλον εντός της χρονιάς.

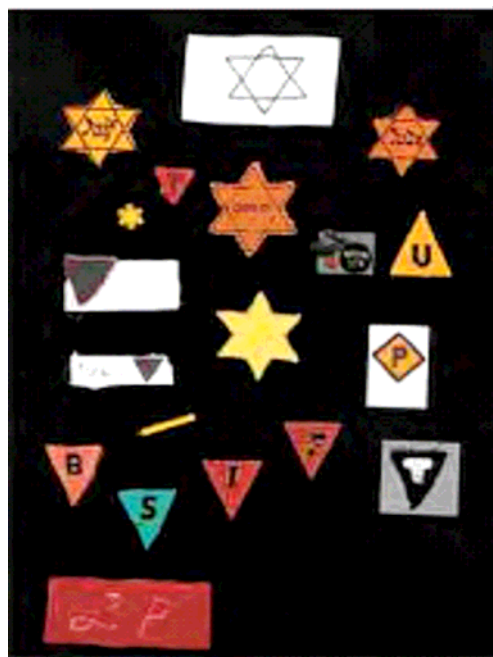

Στις 27 Ιανουαρίου κάθε χρόνο στη Νορβηγία απονέμεται το ετήσιο Βραβείο Μπένγιαμιν, προς τιμή του δεκαπεντάχρονου Μπένγιαμιν Χέρμανσεν, ο οποίος δολοφονήθηκε από ρατσιστές Νεοναζί το 2001. Το βραβείο δίνεται σε σχολεία τα οποία επιδεικνύουν ισχυρή θέληση για την καταπολέμηση του ρατσισμού, τόσο εντός του σχολείου, όσο και στην ευρύτερη τοπική κοινότητα. Κατά τη διάρκεια τελετής, στην οποία παρίσταται ο εκάστοτε Υπουργός Παιδείας, τιμώνται οι πρωτοβουλίες της σχολικής διοίκησης, των καθηγητών, των μαθητών και των κηδεμόνων για την προώθηση της ανεκτικότητας και της ανεξιθρησκίας.

Το ευρύτερο πλαίσιο του Ολοκαυτώματος

Η Εθνικοσοσιαλιστική Γερμανία έχτισε έναν συστηματικό, γραφειοκρατικά οργανωμένο μηχανισμό, με σκοπό τη μαζική εξόντωση των Εβραίων της Ευρώπης. Η φονική αυτή μηχανή, η οποία όχι μόνο δολοφόνησε εκατομμύρια, αλλά εκμεταλλεύτηκε τα λείψανά τους για βιομηχανική χρήση, αποτέλεσε ορόσημο της παγκόσμιας ιστορίας.

Σύνθετη φωτογραφία που παρουσιάζει διακριτικά σήματα και περιβραχιόνια τα οποία φορούσαν διάφορες ομάδες θυμάτων των Εθνικοσοσιαλιστών, μεταξύ των οποίων Εβραίοι, Μάρτυρες του Ιεχωβά, Ρομά και Σίντι (Τσιγγάνοι), Πολωνοί και ποινικοί κρατούμενοι. Περιλαμβάνεται επίσης και ένα περιβραχιόνιο αστυνομίας στρατοπέδου. Τα σήματα και τα περιβραχιόνια προέρχονται από τις συλλογές του Μουσείου Μνήμης του Ολοκαυτώματος των ΗΠΑ.

Ο πρωτοφανής χαρακτήρας του Ολοκαυτώματος έχει παγκόσμιο αντίκτυπο για το μέλλον. Μαθαίνοντας τόσο για το Ολοκαύτωμα όσο και για άλλες γενοκτονίες, οι μαθητές θα συνειδητοποιήσουν ότι παρόμοια εγκλήματα μπορεί να συμβούν ξανά, ενάντια σε Εβραίους ή άλλους λαούς, με δράστες ανθρώπους κατά συνανθρώπων τους, αν όχι με τον ίδιο τρόπο, ίσως με άλλους παρόμοιους. Θα μάθουν ότι οι άνθρωποι σε κάθε πολιτισμένη κοινωνία έχουν την ευθύνη να αντιδράσουν, να αποτρέψουν και να σταματήσουν κάθε γενοκτονία, οπουδήποτε κι αν γίνεται στον κόσμο.

Οι μαθητές μπορούν να αναλάβουν ως σχολική εργασία να ερευνήσουν πηγές για γενοκτονίες και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και να γράψουν επιστολές σε βουλευτές και άλλα πολιτικά πρόσωπα, εκπροσώπους του κλήρου και ηγέτες, στις οποίες θα αναφέρονται στα μαθήματα του Ολοκαυτώματος, τους κινδύνους του ολοκληρωτισμού, και τα εκπαιδευτικά διδάγματα για την πρόληψη μιας μελλοντικής γενοκτονίας. Για παράδειγμα, οι καθηγητές μπορούν να παραπέμψουν τους μαθητές τους στην Επιτροπή για τη Συνείδηση του Μουσείου Μνήμης του Ολοκαυτώματος των ΗΠΑ, το οποίο δημιουργήθηκε το 1979 από την αμερικανική Προεδρική Επιτροπή για το Ολοκαύτωμα. Όταν η Επιτροπή πρότεινε την ίδρυση ενός «ζωντανού» μνημείου για τα θύματα του Ολοκαυτώματος, τόνισε ότι «κανένα ζήτημα δεν ήταν τόσο περίπλοκο ούτε τόσο επείγον όσο η ανάγκη να διασφαλιστεί ότι μια

τόσο απόλυτα απάνθρωπη επίθεση όσο το Ολοκαύτωμα – ή οτιδήποτε του μοιάζει, έστω και μερικά μόνον – δε θα επαναληφθεί ποτέ πια»⁶.

Οι μαθητές θα αποκομίσουν μια καλύτερη κατανόηση των γεγονότων, ερευνώντας και παρουσιάζοντας τους τρόπους με τους οποίους οι Εβραίοι έγιναν στόχος διώξεων. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι αν και οι Εβραίοι ήταν ο πρωταρχικός στόχος των Εθνικοσοσιαλιστών και των συνεργατών τους, υπήρξαν κι άλλες ομάδες θυμάτων που υπέφεραν διώξεις, όπως Ρομά και Σίντι (Τσιγγάνοι), ομοφυλόφιλοι, Μάρτυρες του Ιεχωβά, Πολωνοί, Ρώσοι αιχμάλωτοι πολέμου, Κομμουνιστές και άλλοι. Ιδιαίτερα η μοίρα των Ρομά και Σίντι (οι οποίοι επίσης θεωρούνταν φυλετικά κατώτεροι από τους Εθνικοσοσιαλιστές) στα χέρια του Εθνικοσοσιαλιστικού καθεστώτος δεν έχει τύχει ευρείας αναγνώρισης. Η μνήμη τους θα πρέπει να τιμάται μαζί με εκείνη των άλλων θυμάτων του Ολοκαυτώματος.

Η επέτειος της εκκαθάρισης του *Zigeunerlager* («του στρατοπέδου των Τσιγγάνων») στο Άουσβιτς-Μπίρκεναου στις 2 Αυγούστου 1944, τιμάται ως Ημέρα Μνήμης της Εξόντωσης των Ρομά και Σίντι από το 1997. Τον Ιούλιο του 2005, το κοινοτικό κέντρο των Ρομά, DROM, από το Κουμάνοβο της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας, οργάνωσε μια πρωτοβουλία αφύπνισης της κοινής γνώμης, η οποία εστίαζε στην ιστορία και τα δεινά που υπέφεραν Ρομά και Σίντι κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου. Οι αναμνηστικές εκδηλώσεις περιλάμβαναν μια διάλεξη ιστορικού περιεχομένου, έκθεση, ανάγνωση ποιημάτων, και θεατρικές και μουσικές παραστάσεις, που σκοπό είχαν να τονίσουν τον πολιτισμό, την ιστορία, την ταυτότητα των Ρομά και Σίντι, καθώς και τις διώξεις που υπέστησαν κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου. Δημοσιεύτηκε επίσης ένα φυλλάδιο με την προσωπική ιστορία ενός Ρομά που επέζησε από τα στρατόπεδα εξόντωσης των Εθνικοσοσιαλιστών. Παραβρέθηκαν αξιωματούχοι και άλλοι επίσημοι, οι οποίοι τόνισαν τη σημασία της ενημέρωσης του κοινού για την τύχη των Ρομά και Σίντι κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου.

Το «Καραβάνι της Μνήμης» οργανώνεται στο Τάρνοβ (Tarnow) της Πολωνίας κάθε Ιούλιο από το 1996, με πρωτοβουλία της τοπικής Ένωσης των Ρομά και του τοπικού Μουσείου. Οι συμμετέχοντες διασχίζουν την πόλη Τάρνοβ και άλλες μικρότερες, σταματώντας στα σημεία όπου υπάρχουν μνημεία που τιμούν τα θύματα του Ολοκαυτώματος και των διώξεων των Εθνικοσοσιαλιστών: τους δολοφονηθέντες Εβραίους, τους Ρομά που εκτελέστηκαν από τους Εθνικοσοσιαλιστές και την πρώτη μεταφορά Πολωνών πολιτικών κρατουμένων στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Άουσβιτς. Η εκδήλωση όχι μόνο τιμά τη μνήμη των Ρομά που έπεσαν θύματα των Εθνικοσοσιαλιστικών διώξεων, αλλά συντελεί επίσης στην ενσωμάτωση της κοινότητας των Ρομά στον τοπικό πληθυσμό, ενώ συγχρόνως παρουσιάζει την ιστορία και τον πολιτισμό τους. (Τοπικό Μουσείο του Τάρνοβ)

⁶ Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. <http://www.usmmm.org>.

III. Στόχοι και μαθησιακά αποτελέσματα

Στα πλαίσια μιας Ημέρας Μνήμης του Ολοκαυτώματος, οι εκπαιδευτικοί στόχοι, τόσο για τους εκπαιδευτικούς όσο και για τους μαθητές, περιλαμβάνουν:

- Την πρόκληση ταύτισης με τα συναισθήματα των θυμάτων και τη διατήρηση της μνήμης τους·
- την ενίσχυση της σημασίας που έχει η διαιώνιση της μνήμης των επιζώντων, των θυμάτων, των σωτήρων και των απελευθερωτών·
- την αναγνώριση του ότι το Ολοκαύτωμα αποτελεί μια απώλεια τόσο για τις χώρες τις οποίες αφορά άμεσα, όσο και για τον παγκόσμιο πολιτισμό γενικότερα·
- την απόκτηση καλύτερης κατανόησης του παρελθόντος·
- την αύξηση της γνώσης για την τοπική, ευρύτερη και εθνική κληρονομιά·
- την αφύπνιση της γνώσης για τον κίνδυνο που αποτελούν τα εξτρεμιστικά κινήματα και απολυταρχικά καθεστώτα·
- την αφύπνιση της συνειδητοποίησης ότι υπάρχουν σύγχρονες μορφές αντισημιτισμού, ξενοφοβίας και κάθε μορφής μίσση·
- τον εντοπισμό και την εξέταση κι άλλων γενοκτονιών·
- την προώθηση του σεβασμού για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ιδιαίτερα εκείνα των μειονοτικών ομάδων·
- την αφύπνιση της κριτικής σκέψης και της ερευνητικής περιέργειας και τέλος
- την καλλιέργεια της αίσθησης της προσωπικής ευθύνης που φέρει ο καθένας μας, ως δημοκρατικός πολίτης.

Εφόσον οι Ημέρες Μνήμης του Ολοκαυτώματος είναι κάτι που συμβαίνει μια φορά το χρόνο, δε μπορεί κανείς να περιμένει ότι κατά τη διάρκεια αυτής της μόνης μέρας οι μαθητές θα αποκτήσουν πλήρη γνώση και συνείδηση για το τι έγινε κατά τη διάρκεια του Ενικοσοσιαλιστικού καθεστώτος από το 1933 ως το 1945. Αν και οι παραπάνω μαθησιακοί στόχοι δεν είναι δυνατόν να επιτευχθούν όλοι κατά τη διάρκεια μιας ημερήσιας εκδήλωσης, μπορεί ωστόσο να αναπτυχθεί μια επίγνωση της σημασίας του να τιμάται η μνήμη αυτών των γεγονότων, ενώ οι αναμνηστικές αυτές εκδηλώσεις μπορούν επίσης να λειτουργήσουν ως το αποκορύφωμα μιας πιο διεξοδικής μελέτης του Ολοκαυτώματος.

IV. Πρακτικές εκπαιδευτικές στρατηγικές

Πριν λάβουν μέρος σε οποιαδήποτε εκδήλωση μνήμης με τους μαθητές τους, οι διδάσκοντες θα πρέπει να ενθαρρύνονται να μάθουν όσο το δυνατόν περισσότερα γι' αυτό το τόσο δύσκολο θέμα, καθώς και να τους παρέχεται η δυνατότητα να επικοινωνήσουν με συναδέλφους τους οι οποίοι έχουν παρακολουθήσει σεμινάρια πάνω σε θέματα Εκπαίδευσης και Μνήμης του Ολοκαυτώματος. Όπου είναι δυνατόν, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να παρακολουθούν εκπαιδευτικά σεμινάρια πάνω στο θέμα. Σε κάθε περίπτωση, ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να είναι καλά προετοιμασμένος πριν διοργανώσει μια Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος. Σε γενικές γραμμές, ο δάσκαλος είναι αυτός που ξέρει τους μαθητές του καλύτερα από κάθε άλλο, και μπορεί να προσεγγίσει μια Ημέρα Μνήμης με βάση τη γνώση του για τις ανάγκες και τις δυνατότητές τους.

Πολλοί εκπαιδευτικοί έχουν επιτύχει τη συμμετοχή των τοπικών αρχών, μη-κυβερνητικών οργανώσεων, των μέσων μαζικής ενημέρωσης και κοινοτικών ιδρυμάτων στη διοργάνωση εκπαιδευτικών εκδηλώσεων του Ολοκαυτώματος για τους μαθητές τους.

Μια Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος μπορεί να περιλαμβάνει εκδηλώσεις όπως ανάγνωση ονομάτων θυμάτων, απαγγελία ποίησης, προβολή ταινιών, επίσκεψη σε εκθέσεις, συζητήσεις για τις εντυπώσεις των μαθητών μετά από μια επίσκεψη σε κάποιο μουσείο ή χώρο που έχει σχέση με τα γεγονότα του Ολοκαυτώματος, οργάνωση παραστάσεων ή ακόμη και εκτέλεση τραγουδιών που έγραψαν οι μαθητές. Για παράδειγμα, στο Σφίντουλ Γκεόργκε (Sfintul Gheorghe) της Ρουμανίας, οι μαθητές έγραψαν κι ανέβασαν ένα θεατρικό έργο το οποίο βασίστηκε στο γνωστό βιβλίο του Έλι Βίτσελ, *Νύχτα*. Παρόμοιες εργασίες μπορούν να βασιστούν στο Ημερολόγιο της Άννας Φράνκ.

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν επίσης να προσθέσουν ενός λεπτού σιγή στα πλαίσια των αναμνηστικών εκδηλώσεων ή δραστηριοτήτων. Αν και ένα σύντομο διάστημα σιγής μπορεί να προσφέρει στους μαθητές τη δυνατότητα να συνειδητοποιήσουν τα βαθύτερα συναισθήματα και τις σκέψεις τους για τα γεγονότα του Ολοκαυτώματος, δε θα πρέπει να υποκαθιστά μια πραγματική μαθησιακή διαδικασία ή μια αναμνηστική δραστηριότητα.

Στη Νορβηγία, η Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ενθαρρύνει όλα τα σχολεία να τιμούν την Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος και παρέχει σχετικό εκπαιδευτικό υλικό στην ιστοσελίδα της. Πολλά σχολεία οργανώνουν εκθέσεις ή απαγγελίες ποίησης, ενώ άλλα διοργανώνουν λαμπαδηδρομίες και προσκαλούν επιζώντες του Ολοκαυτώματος ή μάρτυρες να αφηγηθούν τις προσωπικές τους εμπειρίες.

Αουσβιτς, Πολωνία. Μεταπολεμική φωτογραφία που δείχνει βολίτσες στο Μουσείο του Αουσβιτς. (πηγή: Γιαντ Βασσέμ)

Αυτή η βολίτσα αποτελεί μέρος μιας σχολικής εργασίας για μια Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος. Δημιουργήθηκε από μαθητές της Λέσχης Μνήμης του Εθνικού Κολλεγίου Βλαίκου Βόντα, στη Ρουμανία, τον Οκτώβριο του 2004.

Μάρτυρες, Μαρτυρίες και Οπτική Ιστορία

Οι εκπαιδευτικοί μπορεί να θελήσουν να οργανώσουν συναντήσεις με αυτόπτες μάρτυρες που ζουν ακόμη (ιδιαίτερα επιζώντες του Ολοκαυτώματος, καθώς επίσης και απελευθερωτές και σωτήρες), και οι οποίοι μπορούν να διηγηθούν στους μαθητές τις εμπειρίες τους κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου. Οι ζωντανές μαρτυρίες είναι ιδιαίτερα άμεσες και μπορούν να αποτελέσουν μια εξαιρετικά ισχυρή μαθησιακή εμπειρία για τους μαθητές. Μαγνητοσκοπημένες ιστορικές μαρτυρίες μπορούν επίσης να χρησιμεύσουν ως ιδιαίτερα ισχυρά διδακτικά εργαλεία. Οι δάσκαλοι μπορεί να θελήσουν να επικεντρωθούν πάνω στα όσα αποκόμισαν οι μαθητές τους από τις προσωπικές ιστορίες των μαρτύρων καθώς και σε εκείνα τα οποία μπορούν να κρατήσουν στη μνήμη τους μετά από την ακρόαση των μαρτυριών.

Ένας πρώην κρατούμενος, κοντά σε κοιτώνες του στρατοπέδου Μπέργκεν-Μπέλσεν, στη Γερμανία. (πηγή: Γιαντ Βασσέμ)

Παιδιά που υψώνουν τα χέρια τους κατά τη διάρκεια της απελευθέρωσής τους, στο στρατόπεδο του Αουσβιτς στην Πολωνία. (πηγή: Γιαντ Βασσέμ)

Επισκέψεις σε χώρους, μνημεία, μουσεία

Εκπαιδευτικές εκδρομές σε χώρους που σχετίζονται με το Ολοκαύτωμα, όπως κέντρα εξόντωσης και στρατόπεδα συγκέντρωσης μπορούν να αποβούν ιδιαίτερα αποτελεσματικές στο να βοηθήσουν τους μαθητές να κατανοήσουν τα όσα συνέβησαν. Επιπλέον, επισκέψεις σε μουσεία, μνημεία και εκπαιδευτικά κέντρα τα οποία έχουν σχέση με το Ολοκαύτωμα μπορούν να αποτελέσουν εξαιρετικές ευκαιρίες για να αποκτήσουν οι μαθητές βαθύτερη γνώση του θέματος. Εκδρομές σε χώρους ή μουσεία θα πρέπει γίνονται μόνο μετά από πολύ καλή προετοιμασία από τους διδάσκοντες, ενώ συνιστούμε ιδιαίτερα μετά την επίσκεψη να γίνονται συζητήσεις και άλλες δραστηριότητες σχετικά με τα όσα είδαν οι μαθητές⁷. Οι επισκέψεις αυτές δεν είναι απαραίτητο να γίνονται κατά την ετήσια Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος, αλλά η εμπειρία μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της διατήρησης της μνήμης, ενώ μπορεί επίσης να συνδεθεί με μετέπειτα δραστηριότητες κατά τη διάρκεια των αναμνηστικών εκδηλώσεων.

Επαφές με Εβραϊκές Κοινότητες

Σε πολλά μέρη οι Εβραϊκές Κοινότητες έχουν εξαφανιστεί ως αποτέλεσμα του Ολοκαυτώματος και του μεταπολεμικού αντισημιτισμού. Υπάρχουν ωστόσο αρκετές Εβραϊκές Κοινότητες στην Ευρώπη που είχαν ακμάσει για αιώνες και οι οποίες έχουν αρχίσει να ανοικοδομούνται. Είναι μια καλή ιδέα οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές τους να επικοινωνήσουν με μέλη των τοπικών Εβραϊκών Κοινοτήτων για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη ζωή και τον πολιτισμό των κοινοτήτων αυτών σήμερα, καθώς και τη ζωή των κοινοτήτων πριν το Ολοκαύτωμα.

Ενδοσκόπηση από τους μαθητές

Γραπτές εργασίες οι οποίες συνδέονται με μια δραστηριότητα της τάξης μπορούν να ενθαρρύνουν τη δημιουργικότητα και την εκφραστική ικανότητα των μαθητών, καθώς επίσης και να ξυπνήσουν την ερευνητική τους περιέργεια. Συχνά διοργανώνονται διαγωνισμοί εκθέσεων που λειτουργούν ως κίνητρο ώστε δάσκαλοι και μαθητές να εστιάσουν σε ένα σχετικό με το Ολοκαύτωμα θέμα. Δεν πρέπει ωστόσο να ξεχνάμε ότι κάποιοι μαθητές μπορεί να μη θέλουν να εξωτερικεύσουν τα βαθύτερα αισθήματά τους για ένα τόσο δύσκολο και συγκινησιακά φορτισμένο θέμα.

Η διατήρηση της μνήμης μέσω της σύγχρονης τεχνολογίας

Η χρήση σύγχρονης τεχνολογίας μπορεί να λειτουργήσει ως ένα πολύ σημαντικό εργαλείο για την προώθηση της μνήμης του Ολοκαυτώματος. Για παράδειγμα, ένα Διαδικτυακό φόρουμ μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να ανταλλάξουν εμπειρίες μαθητές από διάφορες χώρες οι οποίοι έχουν διαβάσει το ίδιο βιβλίο ή άλλο κείμενο σε διαφορετικές γλώσσες. Μπορούν επίσης να οργανωθούν βιντεοδιασκέψεις μεταξύ νέων από διάφορες περιοχές μιας χώρας ή και από διαφορετικές χώρες. Αυτές οι «ψηφιακές» συναντήσεις μπορεί να έχουν μεγάλη επιτυχία, καθώς ενθαρρύνουν τους μαθητές να συζητήσουν μεταξύ τους για τη σημασία των Ημερών Μνήμης του Ολοκαυτώματος, ενώ μπορούν επίσης να ενισχύσουν την αίσθηση των μαθητών ότι ανήκουν σε μια ευρύτερη διεθνή κοινότητα.

⁷ Για πληροφορίες σχετικά με επισκέψεις σε ιστορικούς ή άλλους χώρους που σχετίζονται με το Ολοκαύτωμα, βλ. <http://holocaust.taskforce.org>.

Το 2005, Γερμανοί μαθητές από το Γυμνάσιο Γκαίτε της Φρανκφούρτης, αφού επισκέφθηκαν το στρατόπεδο συγκέντρωσης του Μπούχενβαλντ, συμμετείχαν σε μια βιντεοδιάσκεψη με τον Δρ. Γιεχσοσούα Μπύχλερ, επιζώντα και ερευνητή του Ολοκαυτώματος. Αφού αφηγήθηκε την προσωπική του ιστορία, ο Δρ. Μπύχλερ απάντησε στις ερωτήσεις των μαθητών, ιδιαίτερα εκείνες που αφορούσαν τις εμπειρίες του στο στρατόπεδο. Στο διάλογο συμμετείχαν επίσης μέλη του προσωπικού της Διεθνούς Σχολής Σπουδών του Ολοκαυτώματος από το Γιαντ-Βασσέμ. Για τους περισσότερους μαθητές αυτή ήταν η πρώτη τους ευκαιρία να μιλήσουν ανοιχτά με έναν επιζώντα του Ολοκαυτώματος που σήμερα ζει στο Ισραήλ.

Τοπική Ιστορία

Προγράμματα που δίνουν έμφαση στην τοπική ιστορία, όπως περίπατοι μνήμης στις γειτονιές της πόλης στην οποία ζουν, μπορεί να ενθαρρύνουν τους μαθητές να νιώσουν περισσότερο συνδεδεμένοι με την ιδιαίτερη πατρίδα τους. Διερευνώντας την τοπική εκδοχή των γεγονότων, οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να ανακαλύψουν τη σημασία που είχε ο Εβραϊκός πολιτισμός σε πολλές γωνιές της Ευρώπης προπολεμικά, καθώς επίσης και τους τρόπους με τους οποίους σταδιακά επιβλήθηκαν στους Εβραίους ολοένα και περισσότεροι περιορισμοί, πριν τελικά δολοφονηθούν ή εκτοπιστούν προς τα στρατόπεδα θανάτου.

Η Διεθνής Επιτροπή για τη Διερεύνηση των Εγκλημάτων των Ναζιστικών και Σοβιετικών Καθεστώτων στη Λιθουανία συντόνισε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα με τίτλο «Η Ζωντανή Ιστορία των Λιθουανών Εβραίων», το οποίο έλαβε χώρα πριν από την 23 Σεπτεμβρίου του 2004 (Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος στη Λιθουανία). Μαθητές και καθηγητές συγκέντρωσαν ιστορικά στοιχεία για την καθημερινή ζωή, τη θρησκεία και τον πολιτισμό των Εβραίων που ζούσαν στις πόλεις τους πριν το Ολοκαύτωμα. Συμμετείχαν ακόμη σε ξεναγήσεις, συναντήσεις με επιζώντες και αντιπροσώπους των τοπικών Εβραϊκών Κοινοτήτων. Το αποκορύφωμα όλης αυτής της εργασίας ήταν μια παρουσίαση με τίτλο «Η ζωή των Εβραίων στην πόλη μας πριν το Ολοκαύτωμα» που έγινε σε κάθε σχολείο που έλαβε μέρος στο πρόγραμμα, στις 23 Σεπτεμβρίου του 2004.

Ένα σχολείο της Βαρσοβίας ανέλαβε τη διεξαγωγή ενός εκτεταμένου προγράμματος για τη Μνήμη του Ολοκαυτώματος. Το πρόγραμμα απασχόλησε τους μαθητές ολόκληρη τη σχολική χρονιά με αποκορύφωμα τη 19^η Απριλίου, Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος στην Πολωνία, σε ανάμνηση της Εξέγερσης του Γκέττο της Βαρσοβίας. Οι μαθητές οργάνωσαν μια έκθεση με θέμα το Γκέττο της Βαρσοβίας επιλέγοντας και δημιουργώντας υλικό σχετικό με χώρους μνήμης κοντά στο σχολείο τους, όπως τα μνημεία του ίδιου του Γκέττο και της *Umschlagplatz* (του χώρου από τον οποίο οι Εβραίοι εκτοπίζονταν προς τα στρατόπεδα εξόντωσης). Ετοίμασαν επίσης μια εκθεσιακή προθήκη για όλες τις συναγωγές οι οποίες υπήρχαν κάποτε στη Βαρσοβία.

Έκθεση μαθητικών εργασιών κατά τη διάρκεια του συνεδρίου «Η Ζωντανή Ιστορία των Εβραίων της Λιθουανίας», στις 23 Σεπτεμβρίου 2004, Εθνική Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος στη Λιθουανία.

Στις 19 Απριλίου, Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος στην Πολωνία, μαθητές από την πόλη Λούμπλιν και άλλες γειτονικές πόλεις, έγραψαν 500 γράμματα προς τον Χένιο Ζυτομίρσκι, έναν δεκάχρονο Πολωνοεβραίο, που δολοφονήθηκε στο Μάιντανεκ το 1942. Η δράση αυτή έγινε στα πλαίσια ενός προγράμματος το οποίο ξεκίνησε με πρωτοβουλία του Θεάτρου NN – Πύλη Γκρόντζκα, και οι μαθητές ταχυδρόμησαν τα γράμματά τους σε ειδικά σχεδιασμένα γραμματοκιβώτια. Όλα τα γράμματα επεστράφησαν στους αποστολείς με τη σφραγίδα «διεύθυνση ανύπαρκτη, παραλήπτης άγνωστος». Σκοπός του προγράμματος ήταν να λειτουργήσουν οι επιστολές ως αφορμή για συζητήσεις στο σπίτι σχετικά με το τι συνέβη στους Εβραίους της Ευρώπης κατά το Ολοκαύτωμα.

Το πρόγραμμα περιλάμβανε επίσης ξεναγήσεις σε μέρη του Λούμπλιν που είχαν σχέση με την παιδική ηλικία του Χένιο, τη δημοσίευση ενός καλλιτεχνικού και εκπαιδευτικού βιβλίου το οποίο διανεμήθηκε στα σχολεία, καθώς και τη δημιουργία μιας ιστοσελίδας αφιερωμένη στο Χένιο, με τη βιογραφία του και φωτογραφίες της οικογένειάς του. Σε συνδυασμό με αυτή την πρωτοβουλία, διοργανώθηκαν ακόμη ειδικά σεμινάρια-εργαστήρια για εκπαιδευτικούς, τα οποία έδιναν έμφαση στην παιδαγωγική μεθοδολογία.

Κατάθεση λουλουδιών στο μνημείο του στρατοπέδου Μπίρκεναου, στις 27 Οκτωβρίου 2004. Ρώσοι μαθητές του Γυμνασίου συμμετείχαν στο σεμινάριο «Αουσβιτς – ιστορία και συμβολισμός», το οποίο διοργανώθηκε από το εκπαιδευτικό κέντρο του Κρατικού Μουσείου του Αουσβιτς-Μπίρκεναου. (Πηγή: ICEAH, Κρατικό Μουσείο Αουσβιτς-Μπίρκεναου)

Σχολικές εργασίες

Εκπαιδευτικοί και μαθητές μπορούν να αναλάβουν με επιτυχία διάφορες ερευνητικές εργασίες για τη Μνήμη του Ολοκαυτώματος.

Μια ομάδα Ούγγρων μαθητών και καθηγητών συνεργάστηκαν σε ένα δίγλωσσο (Αγγλο-Ουγγρικό) πρόγραμμα με τίτλο «Προσωπική Ιστορία» το Φθινόπωρο του 2004. Το πρώτο έργο της σειράς, με τίτλο «Ημερολόγιο του Αουσβιτς» βασίστηκε στις αναμνήσεις ενός δεκαεπτάχρονου εφήβου ο οποίος τις κατέγραψε το 1945, μετά τον πόλεμο. Η ομάδα των μαθητών ψηφιοποίησε και επιμελήθηκε το έργο. Αναζήτησαν φωτογραφίες και μετέφρασαν το χειρόγραφο στα Αγγλικά. Εξέδωσαν επίσης ένα δίγλωσσο CD-ROM που συνοδεύεται από οδηγό για εκπαιδευτικούς.

Το πρόγραμμα «60 μέρες για 60 χρόνια» που οργάνωσε μια Εβραϊκή κοινότητα στο Ηνωμένο Βασίλειο, απευθύνθηκε σε μέλη των τοπικών κοινοτήτων και σε μαθητές κάθε ηλικίας και τάξης. Η πρωτοβουλία ξεκίνησε στις 25 Ιανουαρίου 2005 και κράτησε 60 μέρες. Οι συμμετέχοντες ερεύνησαν την καθημερινή ζωή ατόμων που πέθαναν στο Ολοκαύτωμα, με βάση πληροφορίες που βρήκαν στις «Σελίδες Μαρτυριών» του Γιαντ Βασσέμ. Κάθε άτομο, ομάδα ή οικογένεια που συμμετείχε στο πρόγραμμα «60 μέρες για 60 χρόνια» έλαβε μια κάρτα με το όνομα ενός ανθρώπου που πέθανε στο Ολοκαύτωμα. Κάθε κοινότητα ή σχολείο συνδέθηκε με μια κοινότητα που υπέφερε κατά τη διάρκεια του Ολοκαυτώματος⁸.

Εργασίες για μια Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος που περιλαμβάνουν έρευνα πηγών, μπορούν επίσης να εστιάζουν σε ερωτήματα όπως π.χ., πώς τιμάται η Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος στη χώρα μας και σε άλλες χώρες, αν οι ημέρες μνήμης είναι οι ίδιες ή διαφορετικές και με ποια κριτήρια γίνεται η επιλογή, γιατί η ημέρα αυτή είναι σημαντική, τι σημαίνει η 27^η Ιανουαρίου, ποιες άλλες μέρες θα μπορούσαν να είχαν επιλεγεί, κ.ά. Προτείνετε στους μαθητές σας να αναζητήσουν πληροφορίες σε ιστοσελίδες ερευνητικών οργανισμών, όπως αυτές που παρατίθενται παρακάτω.

⁸ Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. <http://www.60for60.com>.

Στη Βουλγαρία, η 10^η Μαρτίου έχει οριστεί ως «Ημέρα του Ολοκαυτώματος και της Σωτηρίας των Εβραίων της Βουλγαρίας» (γνωστή επίσης και ως Ημέρα των Θυμάτων του Ολοκαυτώματος). Η μέρα αυτή τιμάται σε όλα τα Βουλγαρικά σχολεία με ένα ειδικό μάθημα που λέγεται «10 Μαρτίου: μάθημα αξιοπρέπειας». Οι αναμνηστικές εκδηλώσεις περιλαμβάνουν συναντήσεις με επισζώντες, επισκέψεις σε μνημεία και άλλους χώρους, διαγωνισμούς έκθεσης και ζωγραφικής πάνω στο θέμα, και ερευνητικές εργασίες πάνω σε αυθεντικά έγγραφα και πηγές.⁹

Αποκατάσταση νεκροταφείων

Αν θέλετε, μπορείτε να οργανώσετε ένα πρόγραμμα που να περιλαμβάνει έρευνα για την τοπική ιστορία με αποκορύφωμα μια σχολική εκδρομή για τον καθαρισμό ή την αποκατάσταση ενός Εβραϊκού νεκροταφείου, πάντα σε σύνδεση με μια Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος.

Στη Βουδαπέστη της Ουγγαρίας, το Εβραϊκό κοινοτικό σχολείο Λάουντερ Γιάβνε οργανώνει κάθε χρόνο ένα εβδομαδιαίο πρόγραμμα στο οποίο οι μαθητές που συμμετέχουν καθαρίζουν ένα εγκαταλειμμένο Εβραϊκό νεκροταφείο από τη βλάστηση που σκεπάζει τις ταφόπλακες και αναστηλώνουν αυτές που έχουν πέσει. Ερμηνεύουν επίσης τα δεδομένα των επιταφίων επιγραφών και προσπαθούν να αποδώσουν την ιστορία της Εβραϊκής Κοινότητας που κάποτε υπήρχε εκεί. Στο τέλος του προγράμματος, οι συμμετέχοντες θυμούνται όλους όσους χάθηκαν στο Ολοκαύτωμα, το οποίο εξαφάνισε την τοπική Εβραϊκή Κοινότητα. Στο πρόγραμμα συμμετέχουν επίσης και κάποιοι από τους τοπικούς δήμους και σχολεία.

Μαθητές καθαρίζουν ένα εγκαταλειμμένο Εβραϊκό νεκροταφείο στο Σομπ (Sjob) της Ουγγαρίας, 2002.
(πηγή: Εβραϊκό Κοινοτικό Σχολείο Λάουντερ Γιάβνε, Βουδαπέστη)

⁹ Σ.τ.Ε.: Θα πρέπει πάντως να διευκρινιστεί ότι οι Έλληνες Εβραίοι της Βουλγαρικής Ζώνης Κατοχής στην Ανατολική Μακεδονία και τη Θράκη συνελήφθησαν άπαντες και παρεδόθησαν στους Γερμανούς για να εξοντωθούν σχεδόν μέχρις ενός.

Υιοθέτηση τοπικών μνημείων

Η συντήρηση ενός μνημείου μπορεί να είναι ένας πολύ αποτελεσματικός τρόπος ώστε οι μαθητές να δείξουν κοινωνική υπευθυνότητα απέναντι στις κοινότητές τους. Η υιοθέτηση ενός μνημείου μπορεί να ενθαρρύνει τους μαθητές να στοχαστούν πάνω σε διάφορα θέματα, όπως:

- Ποιο συγκεκριμένο γεγονός τιμά το εν λόγω μνημείο; Ζουν ακόμη άνθρωποι των οποίων οι ζωές έχουν άμεση σχέση με το μνημείο, με τους οποίους οι μαθητές μπορούν να συζητήσουν, ή των οποίων οι μαρτυρίες μπορούν να βρεθούν σε κάποιο αρχείο (γραπτές ή βιντεοσκοπημένες);
- Πότε έγιναν τα αποκαλυπτήρια του μνημείου και τι μας λέει αυτό για τον τρόπο με τον οποίο η τοπική κοινωνία επιλέγει να θυμάται το Ολοκαύτωμα; Μπορείτε να ενθαρρύνετε τους μαθητές σας να συζητήσουν με ανθρώπους που έχουν άμεση σχέση με την ιστορία του ίδιου του μνημείου.
- Οι μαθητές μπορούν να μελετήσουν την καλλιτεχνική ή αρχιτεκτονική μορφή του μνημείου. Ποιος το σχεδίασε και τι φαίνεται να εκφράζει; Ποια είναι η σχέση αυτού του μνημείου με άλλα; Ποια οπτική γλώσσα χρησιμοποιείται στο μνημείο και πώς αυτή αντανάκλα την εποχή κατά την οποία κατασκευάστηκε;
- Μπορείτε να ενθαρρύνεται τους μαθητές να σχεδιάσουν το δικό τους μνημείο με αφορμή κάποια τοπική εκδήλωση με θέμα το Ολοκαύτωμα.

Στην Ολλανδία, τα σχολεία ενθαρρύνονται να «υιοθετήσουν» ένα τοπικό μνημείο αφιερωμένο στο Ολοκαύτωμα. Τα σχολεία μπορούν να συνεννοηθούν με τις τοπικές δημοτικές αρχές για το ότι οι μαθητές κάποιας συγκεκριμένης τάξης θα αφιερώνουν χρόνο και εργασία για τον καθαρισμό και τη συντήρηση του μνημείου τόσο πριν από τις αναμνηστικές εκδηλώσεις όσο και κατά τη διάρκεια της υπόλοιπης χρονιάς. Οι μαθητές μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο στην προετοιμασία των εκδηλώσεων, καθώς και κατά τη διάρκειά τους, αναλαμβάνοντας την ευθύνη για ένα μνημείο. Μια τέτοια πρωτοβουλία ενισχύει τη δέσμευση που η σχολική διοίκηση έχει αναλάβει για τη διδασκαλία του Ολοκαυτώματος, την ενθάρρυνση του στοχασμού όσον αφορά τη σημασία των Ημερών μνήμης και τη σύνδεση με την τοπική κοινότητα.

Η Ολλανδική ιστοσελίδα www.oorlogsmonumenten.nl/datakid είναι αφιερωμένη σε μνημεία που σχετίζονται με τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και περιέχει στοιχεία για περισσότερα από 700 μνημεία τα οποία έχουν υιοθετηθεί από Ολλανδικά σχολεία.

Προγράμματα κοινωνικής δράσης

Παραθέτουμε μερικές προτάσεις για προγράμματα κοινωνικής δράσης: Οι μαθητές μπορούν να τοιχοκολλήσουν σε στάσεις μέσω μαζικής μεταφοράς αφίσες, οι οποίες θα εστιάζουν σε θέματα μνήμης του Ολοκαυτώματος. Μπορούν να αναγνωρίσουν και να ταυτίσουν χώρους στους οποίους ζούσαν Εβραίοι προπολεμικά ή από τους οποίους έγιναν απελάσεις. Μπορούν να ζητήσουν από την τοπική διοίκηση να συνεργαστεί με το σχολείο για τη δημιουργία κάποιου μνημείου. Υπάρχουν πλήθος άλλες δυνατότητες τις οποίες μπορείτε να διερευνήσετε, όπως το να διοργανώσετε με τους μαθητές σας εκστρατείες μνήμης που να απευθύνονται σε μαθητικούς συλλόγους, οργανώσεις νεολαίας ή εκκλησιαστικούς συλλόγους. Μπορείτε επίσης να εξετάσετε το ενδεχόμενο να δημιουργήσετε έναν Κήπο Μνήμης.

Μεταλαμπαδεύοντας τον πυρσό της Μνήμης

Όσο περνά ο καιρός απομένουν ολοένα και λιγότεροι ζωντανοί μάρτυρες που μπορούν να μεταδώσουν τις προσωπικές τους ιστορίες σχετικά με το τι συνέβη στο Ολοκαύτωμα. Καθώς οι τελευταίοι επιζώντες μεταδίδουν την κληρονομιά τους, οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές τους μπορούν να χτίσουν γέφυρες μνήμης για τις επερχόμενες γενιές, οι οποίες θα διασφαλίσουν ότι τα διδάγματα του Ολοκαυτώματος δε θα ξεχαστούν. Ελπίζουμε ότι οι παρούσες οδηγίες για την προετοιμασία Ημερών Μνήμης του Ολοκαυτώματος θα βοηθήσουν στην πραγματοποίηση αυτής της τόσο σπουδαίας αποστολής.

Παράρτημα Ι. Πρόσθετες Παραπομπές και Επιπλέον Πληροφορίες

Συνιστούμε ιδιαίτερα οι ενδιαφερόμενοι να ζητούν από τα αντίστοιχα υπουργεία παιδείας, ομοσπονδίες δασκάλων και καθηγητών και μη κυβερνητικές οργανώσεις, να πραγματοποιήσουν ειδικά εργαστήρια επαγγελματικής κατάρτισης για την προετοιμασία μιας Μέρας Μνήμης του Ολοκαυτώματος.

Για επιπλέον οδηγίες όσον αφορά το σκεπτικό της διδασκαλίας του Ολοκαυτώματος καθώς και προτάσεις για το πώς να προσεγγίσει κανείς το θέμα στην τάξη, βλέπε:
<http://www.holocausttaskforce.org>

Βιβλία ύλης διαφόρων ειδών και άλλο υλικό είναι διαθέσιμα στο διαδίκτυο ή μπορούν να βρεθούν σε βιβλιοθήκες ή κέντρα που παρέχουν παιδαγωγικό υλικό. Μπορείτε, για παράδειγμα, να επισκεφθείτε μια από τις ακόλουθες διευθύνσεις:

Γιαντ Βασσέμ:
<http://www.yadvashem.org>

OSCE/ODIHR:
<http://www.osce.org/odihr>

Συμβούλιο της Ευρώπης:
http://www.coe.int/T/E/Cultural_Co-operation/education/Teaching_Remembrance

Erinnern, Αυστρία:
<http://www.erinnern.at>

Μουσείο Εκτοπισμών και Αντίστασης Μέχελεν (Mechelen), Βέλγιο
<http://www.cicb.be>

Μνημείο Τερεζίν, Δημοκρατία της Τσεχίας:
<http://www.pamatnik-terezin.cz>

Κέντρο Σύγχρονης Εβραϊκής Τεκμηρίωσης, Γαλλία:
<http://www.cdjc.org>

Γερμανικά Μουσεία Μνήμης για τα Θύματα του Εθνικοσοσιαλισμού, Γερμανία:
<http://www.topographie.de>

Χώροι Μνήμης για τα Θύματα του Ναζιστικού Καθεστώτος, Γερμανία:
<http://www.memorial-museums.net>

Στέγη των Μαχητών των Γκέττο – Μπέιτ Λοχαμεί Χαγκεταότ, Ισραήλ:
<http://gfh.org.il>

Κέντρο Σύγχρονης Εβραϊκής Τεκμηρίωσης, Ιταλία:
<http://www.cdec.it>

Διεθνής Επιτροπή για τη Διερεύνηση των Εγκλημάτων των Ναζιστικών και Σοβιετικών Κατοχικών Καθεστώτων στη Λιθουανία, Λιθουανία:
<http://www.komisija.lt>

Το σπίτι της Άννα Φράνκ, Ολλανδία:
<http://www.annefrank.org>

Κρατικό Μουσείο του Άουσβιτς-Μπίρκεναου, Πολωνία:
<http://www.auschwitz.org.pl>

Ρωσικό Ίδρυμα Ολοκαυτώματος, Ρωσική Ομοσπονδία:
<http://www.holofond.ru>

Φόρουμ Ζωντανής Ιστορίας, Σουηδία:
<http://www.levandehistoria.org>

Ουκρανικό Κέντρο Μελετών του Ολοκαυτώματος, Ουκρανία:
<http://www.holocaust.kiev.ua>

Βρετανική Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος, Ηνωμένο Βασίλειο:
<http://www.holocaustmemorialday.gov.uk>

Οργανισμός Εκπαίδευσης για το Ολοκαύτωμα, Ηνωμένο Βασίλειο:
<http://www.het.org.uk>

Αυτοκρατορικό Πολεμικό Μουσείο, Ηνωμένο Βασίλειο:
<http://www.iwn.org.org.uk/lambeth/holoc-ex1.htm>

Αντικρίζοντας την Ιστορία και τον Εαυτό μας, ΗΠΑ:
<http://www.facinghistory.org>

Κέντρο Σιμόν Βίζενταλ, ΗΠΑ:
<http://www.wiesenthal.com>

Ίδρυμα Οπτικής Ιστορίας των Επιζώντων του Ολοκαυτώματος, ΗΠΑ:
<http://www.vhf.org>

Μουσείο Μνήμης του Ολοκαυτώματος, ΗΠΑ:
<http://www.ushmm.org>

Παράρτημα II. Η Μνήμη του Ολοκαυτώματος στις Χώρες-Μέλη του OSCE

Δεκαοχτώ από τις 55 χώρες-μέλη του OSCE έχουν ορίσει ως εθνική Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος την 27^η Ιανουαρίου. Σε 13 χώρες η μνήμη του Ολοκαυτώματος τιμάται σε διαφορετικές ημερομηνίες, που αντιστοιχούν σε γεγονότα που συνέβησαν στις χώρες αυτές. Σε έξι από τις χώρες-μέλη, η μνήμη των θυμάτων του Ολοκαυτώματος ενσωματώνεται στις αντίστοιχες εθνικές ημέρες μνήμης, οι οποίες δεν αφορούν αποκλειστικά το Ολοκαύτωμα.

Χώρα-μέλος του OSCE	Ημερομηνία Ημέρας Μνήμης του Ολοκαυτώματος
Αλβανία	Η 27 ^η Ιανουαρίου έχει οριστεί ως επίσημη Ημέρα Μνήμης.
Αυστρία	Η 5 ^η Μαΐου έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης κατά της Βίας και του Ρατσισμού, σε Ανάμνηση των Θυμάτων του Εθνικοσοσιαλισμού. Η μέρα έχει οριστεί σε ανάμνηση της απελευθέρωσης του στρατοπέδου συγκέντρωσης του Μάουτχάουζεν το 1945.
Βέλγιο	Η 27 ^η Ιανουαρίου έχει οριστεί ως εθνική Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος.
Βουλγαρία	Η 10 ^η Μαρτίου έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος και της Σωτηρίας των Εβραίων της Βουλγαρίας (γνωστή επίσης και ως Ημέρα των Θυμάτων του Ολοκαυτώματος), σε ανάμνηση των προσπαθειών των Βούλγαρων βουλευτών το 1943 να σταματήσουν τις απελάσεις των Βούλγαρων Εβραίων προς τα Ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης. (Βλέπε όμως και υποσημείωση 9, σελ. 19.)
Γαλλία	Η 27 ^η Ιανουαρίου έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος.
Γερμανία	Η 27 ^η Ιανουαρίου έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης για τα Θύματα των Ναζιστικών Εγκλημάτων. Πολλές ομάδες οργανώνουν αναμνηστικές εκδηλώσεις στις 9 Νοεμβρίου, σε ανάμνηση της «Νύχτας των σπασμένων Κρυστάλλων» το 1938.
Δανία	Η 27 ^η Ιανουαρίου έχει οριστεί ως επίσημη Ημέρα Μνήμης του Άουσβιτς.
Δημοκρατία της Τσεχίας	Η 27 ^η Ιανουαρίου έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος
Ελβετία	Η 27 ^η Ιανουαρίου έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος.
Ελλάδα	Η 27 ^η Ιανουαρίου έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος.
Εσθονία	Η 27 ^η Ιανουαρίου έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης για τα θύματα του Ολοκαυτώματος και τα εγκλήματα κατά της Ανθρωπότητας.
Ηνωμένες Πολιτείες	Η Γιομ ΧαΣοά (η 27 ^η του μήνα Νισάν του Εβραϊκού ημερολογίου) έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος.
Ηνωμένο Βασίλειο	Η 27 ^η Ιανουαρίου έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος.
Ιρλανδία	Η 27 ^η Ιανουαρίου έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος.
Ισπανία	Η 27 ^η Ιανουαρίου έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος.

Ιταλία	Η 27 ^η Ιανουαρίου έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος.
Καναδάς	Η Γιομ ΧαΣοά (η 27 ^η του μήνα Νισάν του Εβραϊκού ημερολογίου) έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος.
Κροατία	Η 27 ^η Ιανουαρίου έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος και πρόληψης εγκλημάτων κατά της Ανθρωπότητας.
Λετονία	Η 4 ^η Ιουλίου έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος, σε ανάμνηση της πυρπόλησης από τους Εθνικοσοσιαλιστές της συναγωγής Κοράλ της Ρίγα με όλους όσους ήταν μέσα, το 1941.
Λιθουανία	Η 23 ^η Σεπτεμβρίου έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης της Γενοκτονίας των Λιθουανών Εβραίων σε ανάμνηση της δολοφονίας όσων είχαν απομείνει έγκλειστοι στο γκέττο του Βίλνιους, το 1943.
Λιχτενστάιν	Η 27 ^η Ιανουαρίου έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος για την Πρόληψη Εγκλημάτων κατά της Ανθρωπότητας.
Λουξεμβούργο	Η 10 ^η Οκτωβρίου έχει οριστεί ως Εθνική Ημέρα Μνήμης, σε ανάμνηση του δημοψηφίσματος του 1941.
Νορβηγία	Η 27 ^η Ιανουαρίου έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος.
Ουγγαρία	Η 16 ^η Απριλίου έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος σε ανάμνηση της ίδρυσης του πρώτου Ουγγρικού γκέττο.
Πολωνία	Η 19 ^η Απριλίου έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης των Θυμάτων του Ολοκαυτώματος και Πρόληψης Εγκλημάτων κατά της Ανθρωπότητας, σε ανάμνηση της εξέγερσης στο Γκέττο της Βαρσοβίας το 1943.
Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας	Η 12 ^η Μαρτίου έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος, σε ανάμνηση της απέλασης των Εβραίων στα Ναζιστικά στρατόπεδα εξόντωσης από τις Βουλγαρικές δυνάμεις κατοχής, το 1943.
Ρουμανία	Η 9 ^η Οκτωβρίου έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος, σε ανάμνηση της έναρξης των μαζικών απελάσεων των Εβραίων στην περιοχή της Υπερδνειστερίας*.
Σερβία και Μαυροβούνιο	Η 22 ^η Απριλίου έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης Θυμάτων Γενοκτονίας, σε ανάμνηση της εξέγερσης των εγκλείστων στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Γιασένοβατς, το 1945. (Η ημέρα τιμάται μόνο στη Σερβία· το Μαυροβούνιο δεν έχει ορίσει Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος).
Σλοβακία	Η 9 ^η Σεπτεμβρίου έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης των Θυμάτων του Ολοκαυτώματος και της Ρατσιστικής Βίας, σε ανάμνηση της έναρξης εφαρμογής των αντιεβραϊκών μέτρων το 1941.
Σουηδία	Η 27 ^η Ιανουαρίου έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος.
Φινλανδία	Η 27 ^η Ιανουαρίου έχει οριστεί ως Ημέρα Μνήμης για τα Θύματα Διώξεων.

* ΣτΜ: Ανεξάρτητη περιοχή κατά μήκος της Ανατολικής όχθης του ποταμού Δνειστερου, μεταξύ Μολδαβίας και Ουκρανίας.

Χώρα-μέλος του OSCE	Εθνική Ημέρα Μνήμης και Μνήμης των Θυμάτων του Ολοκαυτώματος
Αρμενία	Η Ημέρα Μνήμης της Εθνικής Γενοκτονίας περιλαμβάνει και μια διεθνή πτυχή. Δεν υπάρχει συγκεκριμένη Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος.
Γεωργία	Τα θύματα του Ολοκαυτώματος περιλαμβάνονται στις εκδηλώσεις μνήμης για όσους πέθαναν στους δύο παγκόσμιους πολέμους. Δεν υπάρχει συγκεκριμένη Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος.
Καζαχστάν	Η 31 ^η Μαΐου έχει οριστεί ως ημερομηνία για τη μνήμη των θυμάτων πολιτικής καταπίεσης. Τα θύματα του Ολοκαυτώματος περιλαμβάνονται στις εκδηλώσεις.
Ολλανδία	Η μνήμη του Ολοκαυτώματος είναι αναπόσπαστο μέρος των εκδηλώσεων μνήμης στις 4 Μαΐου, που τιμούν όλους τους Ολλανδούς που πέθαναν στον πόλεμο.
Σλοβενία	Η 9 ^η Μαΐου είναι ημέρα εκδηλώσεων μνήμης για όλα τα θύματα του φασισμού και του Εθνικοσοσιαλισμού.
Ουζμπεκιστάν	Η μνήμη των θυμάτων του Ολοκαυτώματος τιμάται στα πλαίσια της Εθνικής Ημέρας Μνήμης και Τιμής για τα Θύματα που χάθηκαν για την Ανεξαρτησία της Πατρίδας, στις 9 Μαΐου. Δεν υπάρχει συγκεκριμένη Ημέρα Μνήμης του Ολοκαυτώματος.

Η ελληνική μετάφραση πραγματοποιήθηκε με την οικονομική υποστήριξη του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

**Μετάφραση: Ήλια Ιατρού
Επιμέλεια: Αλέξιος – Νικόλαος Μενεξιάδης**

© για την ελληνική μετάφραση: Εβραϊκό Μουσείο Ελλάδος, 2006